

KISS JUDIT ÁGNES
Morgó Kovács Anna átka

(Nyírfás dűlő, majd Tavasz utca 4.)

A Réz Béla mindig nagy komonista volt. Már az apja kezdte, mihelyst lehetett, a Réz Gyuri, aztán a fia meg még többre vitte. Ismertem csecsemőkorától, az én Mihály fiammal egyidős, együtt voltunk várandósak az anyjával. Szelíd, jó asszony volt az a Böske, a Darabos Kovácskéké, nem is élt sokáig, talán a szégyenbe halt bele, hogy az ura miféle gazemberekkel társalkodik, és maga is miféle gazember lett.

Egyszerre is szültünk, ugyanazon a napon, a falu két végében laktunk, szegény Hárs Lizi, az volt akkor bába minálunk, nem győzött szaladni egyikünkötől a másikig. Adtunk volna lovat, de nem volt jóformán sehol a faluban, háború volt akkor, az uram már kinn a fronton.

Első gyermekünk volt mindkettőnknek, nem is könnyű szülés, igen nagy tél volt, szegény jó Hárs Lizi, Isten nyugosztalja azt is, azt se tudta, hova legyen két asszonnyal egyszerre, akkor azt mondta neki az én drága jó édesanyám: „Eridj, Lizi, azt mondja, világra hoztam kilenc gyermeket, majd ezt is világra segítem a Szűzanya kegyelméből.”

Úgyhogy a Hárs Lizi világra segítette a Réz Bélát, de szegény Böske majd' belepusztult, akkora feje volt annak a gyermeknek, a hátán meg egy nagy fekete anyajegy, mintha valami ördög pecsételte volna oda, énnekem meg végül aztán az édesanyám lett a bábaasszonyom. Mondta is mindig az én drága jó Misi fiam, hogy „nekem két édesanyám van, azt mondja, mert engem ketten szültek, édesanyám meg nagyanyám.”

Amikor mi kulákok lettünk, a János fiam még nem volt meg, a három gyermeket megfogtam, s elmentem a Réz Gyuriék házához, azt mondtam: „Mostan csinálj valamit, te Böske, mondtam neki, csinálj valamit az uraddal, mert mi meggebedünk evvel a három gyermekkel éhen. Emlékezzél, mondtam neki, ha az én édesanyám nincs, s a Hárs Lizi nekem segít, nem teneked, ott pusztulsz a gyermekeddel együtt.”

A Böske nem mondott rá semmit, csak pirult, de aztán csak tehetett valamit az urával, mert két-három hónap se telt belé, hívták az én Mihályomat a pártbizottságra, s aztán a Szomor család, az édesapám családja miatt elengedték nekünk azt a kulákságot. De hogy addigra mit szenvedtünk, azt az uram sose bocsátotta meg a Réz Gyurinak.

A Béla hamar elkerült a faluból, vitték ilyen-olyan iskolára, s mikor végre hazakerült, egyből téeszelnők is lett, aztán meg is maradt annak, amíg csak a téesz megvolt. Énnekem nehezemre is esett azt mondani a kis Réz Béluskának, akit kisgyermekkorától Nagyfejű Réz Bélának mondtak minálunk, hogy elnök elvtárs, de erősen megkövetelte, Szomor elvtársnőnek hívott vagy Nemesnének, míg a nagy változások el nem jöttek.

Akkor aztán szétvitték a földeket a téeszből, amiket annak idején komonizáltak, most visszapiratizálták, s a legtöbbet éppen a Réz Béla, de az úgy ki volt cserélve, mint a Szent Pál Damaszkuszról jövet. Engemet Veronéninek, Veronka néninek szólított, ha találkoztunk, mindig még a kezemet is meg akarta csókolni, az édesanyját emlegette, s akkor morzsolgatta a könnyeit. Első sorban ült a templomban, s a persely nem zörgött, mikor ő adakozott, mert papírpénzt dobott bele mindig.

Az emberek hitték is, nem is a nagy fordulását, engem nem csapott be az álszentsége, megjegyeztem én minden disznóságát, amit elnök elvtárs korában csinált, s jó helyen legyen mondva, remélem, az Úristen is feljegyezte róla mindent. Nem változott az egy grammot se, a köpönyegét forgatta csak, amerről a szél fűjt. Jelöltette magát polgármesternek, hozzácsapódott az egyik párthoz, meg is választották, mert ígért fűt-fát.

Négy esztendő múlva már a másik pártba állt át, mert épp annak hittek jobban az emberek, ő meg olyan jól meg volt melegedve a polgármesteri székekben, hogy ki nem hagyta volna borítani magát onnét semmiért.

Aztán hogy az a párt is leszerapult, akkor meg függetlennek mondta magát, pedig hát a rospicot volt független, úgy függött az a pénzén, mint a Nacsa cigány a harangkötélen.

Akkor megint megválasztották, ha sokba került is neki, mert máskülönben már nem hitt volna neki a kutya se. Nagy ünnepeket rendezett, ingyen mérte a babgulyást, meg csapolta a sört. Káromkodott is rá a Hérig Dezső, mert akkor még ő volt a kocsmáros, hogy tönkreteszi az üzletét. Még azt is mesélték, hogy az emberei végigmentek a cigánysoron, adtak pénzt minden családnak, ezer forintot, és ígértek még többet is, ha rája szavaznak.

Végiglátogatták a hozzám hasonló öregeket is, főleg aki ágyban fekvő volt, a lelkükre beszéltek, hogy így meg úgy, a Réz Béla polgármester úr mennyit tett értük már eddig is, s még ezután mennyit fog, ha megszavazzák.

Így lett harmadszorra is a Nagyfejű Réz Béla a polgármesterünk. Eleinte csinálgatott ezt-azt, lebetonoztatta a Fő utcát, nagy csatornázás volt, mindenki bevezethette a vizet, persze akinek pénze volt rá, a patak medrét kikotortatta, hogy ne áradhasson meg annyira tavasszal, de aztán már csak tessék-lássék intézgette a dolgokat, inkább csak a saját vagyónát gyarapította.

Akkor már évek óta nem volt semmi munka, a vasgyárat bezárták, akik visszakapták is a földjüket kárpótolással, el kellett adják, gépek nélkül hogy tudták volna megművelni, a gépek meg olyan sokba voltak, még ha csak bérelték is, hogy meg nem lehetett azt fizetni, s most akkor álljanak vissza ökörrrel szántani?

Hát eladták, aztán mi is eladtuk a végén, az uram halála után, az nem hagyta, amíg élt, de ott hevert az jóformán parlagon, így meg mégiscsak lett az unokáknak belőle valami, na.

Az egész falu már szinte csak a munkanélküli segélyből élt, de ahhoz meg időnként el kellett menjenek valami közmunkára. A könyvtárban az Andrea is közmunkán van, meg a Kő András Gizella is, hol az egyik, hol a másik, időnként kivesszik őket onnét, mert csak egy évet lehetnek közmunkán, aztán visszateszik megint, és nem kell igazi fizetést adjanak.

A közmunkát eleinte valósággal a falunak végezték az emberek, a patakparton vagy az utcákon, teleültették virággal a Fő teret, amit most Templom térnek mondanak, hogy igazán szép lett. Végül a Nagyfejű Réz Béla bevitte őket a saját gyümölcsösébe dolgozni, aztán az volt a közmunka, hogy a család a segílyt megkaphassa.

Gyönyörű gyümölcsöse volt a Nagyfejű Réz Bélának, a térszől piratizálta, valaha a Morgó Kovácsék földje volt az is, akkor lett az övéké, mikor a Nótás Simon Terézt a Morgó Kovács Mihály elvette. Hát azon a földön dolgoztak az emberek, háborogtak is, de szólni nem mertek, mert ha még az a kicsi pénz sincs, éhen kell gebedjenek.

Egy ideje így ment ez már, mikor a szegény Zsoltáros Nemes Attila is munkanélküli lett, s bekényszerült közmunkára a Nagyfejű Réz Béla gyümölcsösébe. Ez a Nemes Atti pont annak a Morgó Kovács Annának a gyermeke, akiké annak idején az a föld volt.

Csikarta is a Morgó Kovács Annát erősen, hogy a gyermeke ott robotol ingyér a családi földön, és a Nagyfejű Réz Bélának terem a gyümölcs, de hallgatott, hogy bajt ne szerezzen a fiának.

Egyik hetet a másik után dolgozták a közmunkások abban a tikkasztó, meleg nyárban a Nagyfejű Réz Béla gyümölcsösében, s az Attila is egyre többet panaszkodott az anyjának a munkára meg a velük való bánásmódra. Az ebédszünetüket percre kimérték, az italukat decire, közben meg néha látták a Nagyfejű Réz Bélát a Mercédes kocsián, amint gyönyörködik a virágzó megtermő fákban, vagy épp a szorgalmas embereiben.

„Rabszolgamunka ez, édesanyám, panaszkodta az Attila nemegyszer az anyjának, dolgozunk neki a semmiért, ő meg ott pöffeszkedik a dagadt testével az autójában, azt mondja, csak vigyorgog gúnyosan, vagy teszi ránk a megjegyzéseket. Vissza is szólnék én, ha mernék, de nem me-

rek, azt mondja az Atti, félek, hogy kitesz, akkor meg ez a kevés pénz sincsen, és hova lesznek, mikorra a kicsi megszületik.” Merthogy a Pálinkás Tóth Mónika volt a felesége, nekem bérmaeresztlánynom, és éppen gyermeket várt.

Hanem egyszer eljött az is, mikor már az Attila nem állta szó nélkül, hogy semmi pénzért egész nap a Nagyfejű Réz Béla vagyonát szaporítsa. Amikor egy reggelen nem ment be időben a munkára, s lármázni kezdtek vele, hogy elkésett, lecsapta a szerszámot a kezéből, amivel épp dolgozni kezdett volna, és kieresztette a hangját, hogy meghallja mindenki akár egész Gorozsmáig, hogy ez a Réz Béla egy rohadt komonista volt mindig, az is maradt.

„Közmunka ez a rospicot, lármázott, mikor a saját kertjében dolgoztatja a szerencsétlen munkanélkülieket! Ami földje van, azt mind másoktól lopta, tudja az egész falu, azt is tudja, hogy ez a kert is az édesanyám családjáé volt, a Morgó Kovácsoké meg a Nótás Simonoké, amíg a komonisták el nem vették tőlünk. Most meg azt akarja ez a disznó, hogy ingyér dolgozzam az öregapám földjén, ami ennek a Nagyfejűnek terem!”

Síri csend lett erre talán az egész faluban, csak a madarak énekeltek tovább, mert azoknak mindegy volt, kinek a fáján fészkelnek. Az Attila is tudta már, hogy meggondolatlan volt, mert most az Úristennek a csodája kéne, hogy őt el ne zavarják ezért a beszédért. És ha maga a polgármester úr lesz a személyes haragosa, akkor jobban teszi, ha elmegy a faluból, mert nem lesz amúgy se maradása. De már vissza nem szívhatta, amit mondott, felszegte hát a fejét dacosan, ahogy kiskorától szokta, s arra gondolt, mit fog majd szólni a Mónika, hogy fog sírni, mert az meg amolyan érzékeny, síró fajta volt már kislánykorában is, de főleg azóta, amióta a gyermeket várta.

Nem is történetelt máshogy, minthogy a polgármester úr kidobatta a közmunkából, a segílytől is elesett. De arra is mérget vehetett szegény Attila, hogy seholy faluban nem lesz neki állása, hiszen a polgármester úrral húz ujjat, aki őt valamiféle munkára alkalmazza. Úgy ment haza, mint akit megvertek, nem tudta, mivel vigasztalja majd a feleségét, ha elmondja neki a dolgot.

Nem is tudta megvigasztalni, a Mónika igen könnyen a lelkére vett minden dolgot, aztán úgy sírt, hogy három szomszédig hallatszott. De ha nem hallatszott volna, akkor is tudta már az egész falu, hogy a Zsoltáros Nemes Attila miféle szóváltásba keveredett a polgármester úrral.

Azon az éjszakán a Mónika rosszul lett, görcsei lettek, s hiába hívta az Attila mobiltelefonon a mentőket, hiába vitték be a Mónikát a városi kórházba, megindult jóval idő előtt a szülés, és a kisfiú, mert az lett volna, Gergő, nem élt már, mire megszületett.

A Mónikát benn is tartották egyből az idegosztályon, mert úgy látszott, hogy megzavarodik. Kicsi hűja volt,

hogy oda nem került az Attila is, mert magát okolta, amiért a felesége így járt, hiába vigasztalta az orvos, hiába magyarázott neki.

Az Attila aztán eltámolygott az édesanyja házáig. Egyedül élt már akkor a Morgó Kovács Anna, majd' tíz éve volt már az ura halva agyvérzésbe'.

Kora reggel kopogtatott be az Attila az édesanyjához, az első busszal jött vissza a városból, de inkább hasonlított ő is halottra, mint előre. S úgy ment, tántorogva, mint aki ivott, az ajtón is úgy esett be, hogy alig állt a lábán. A szavakat is úgy okáda magából, mint a részeg.

A Morgó Kovács Anna végighallgatta a fiát egy árva szó nélkül, s egy árva szó nélkül kezdett öltözködni is.

Csúf idő lett aznapra, eső ígérkezett, feltámadt a szél, vihart is hozhatott.

A Morgó Kovács Anna gyalog ment a régi Nyírfás dűlőre, amit most Tavasz utcának mondanak, egész a polgármester úr többszintes palotája elé. Megállt az embermagas kőkerítés előtt, ami a díszes házat meg a földbe rejtett villanyos öntözővel locsolt kertet eltakarta, és kiabálni kezdett befelé a kerítésen.

Hogy a szél erősítette fel a hangját vagy a harag, azt már senki meg nem mondja, de amit kiabált, azt az egész falu szóról szóra tudta, s bárki elismétli hibátlanul ma is, mint a verset.

„Hallod-e, Réz Béla, te bűdös komonista, te Nagyfejű polgármester úr, te téeszelnők elvtárs úr, azt mondja, megölted az öregapámat”, merthogy az öreg Morgó Kovács Mihály abba halt bele, hogy a téeszbe a földjét meg a lovait nem akarta beadni, „most megölted az unokámat, hát én mondom neked, Morgó Kovács Anna, hogy elevenen fogsz megrothadni, és úgy éljek, hogy ez a föld, amin ingyért dolgoztattad a fiamat, neked nem fog teremni többet! Égesse meg a tűz, amit vettél, rágják le a sáskák, amit ültettél, száradjon el

mind, amit nem a két kezed munkájával, nem a saját véreddel-verejtékeddel szereztél!”

A Réz Béla házából semmi válasz nem hallatszott, mintha odahaza se volnának, a garázs is zárva, ami a nagy Mercedes kocsit őrizte, de az Anna biztos volt benne, hogy akár meghallotta a Réz Béla a szavát, akár nem, odafenn a Jóisten, aki meghallgatja az igazakat, és bosszút is áll a maga idejében, odafigyelt rá.

Ha odafelé botorkált is, visszafelé már szinte szaladt, vagy csak a viharos szél sodorta, belekapott a kendőjébe, a ruhájába.

A zivatar dél felé tört ki, csapkodtak körben a villámok, de nem tettek kárt semmiben. Csak épp a Réz Béla gyümölcsösébe csapott bele egy, s gyújtotta fel. Nemsokára égett az egész, mintha olajat locsoltak volna rá. Ami megmaradt, azt meg a következő évben a papmacskahernyó rágta le, azt mondják, a televízióban is benne volt a nagy pusztítás.

A Réz Béla makacskodott, hogy gyújtogatás volt, egy ideig nyomoztak is, de nem találtak semmit se, abbahagyták hát, az elszenesedett fákat meg az őszre mind ki kellett vágatni, épp ahogy a Morgó Kovács Anna megjósolta.

A Zsoltáros Nemes Attilának meg a Pálinkás Tóth Mónikának aztán hamarosan lettek mégiscsak gyermekeik, két fiú.

A nagyobbik éppen egy esztendőre a kis Gergő halála után született, a Dominik, a kisebbik néhány esztendővel később jött világra. Még akkor is beszéltek az emberek a keresztelőn, ahogy a bor megoldotta kinek-kinek a nyelvét, hogyan fogant meg a Morgó Kovács Anna átka a Nagyfejű Réz Bélán meg a gyümölcsfáin.

A Réz Béla ezek után még ha egy évig volt a polgármesterünk, aztán igen beteg lett. Elvitte az ördög pecsétje. Bőrrákja lett neki abból a fekete anyajegyből, amivel született. Őt esztendeje is van már, hogy meghalt valami berlini klinikán.

Hincz Gyula (1904–1986), tusrajz